TRANSPARENCY INTERNATIONAL
the global coalition against corruption

EU OFFICE

EUROPOS SĄJUNGOS PIRMININKAVIMO ANTIKORUPCIJOS VERTINIMO LENTELĖ

Lietuvos pirmininkavimo Europos Sąjungos Tarybai skaidrumo ir atskaitomybės vertinimas, esminių antikorupcijos klausimų pažangos ES Taryboje vertinimas

TI_LTU.indd 1 16/03/14 20:32

Transparency International (TI) yra pirmaujanti pilietinės visuomenės organizacija, kuri kovoja su korupcija ir visame pasaulyje skatina sąžiningumą, skaidrumą bei atskaitomybę. TI visame pasaulyje turi daugiau nei 100 skyrių, kurie dirba ir koordinuoja savo veiklą tiek su vyriausybinėmis, tiek su nevyriausybinėmis organizacijomis ir verslu. Transparency International ES biuras (TI EU) yra Transparency International sekretoriato biuras, palaikantys ryšius su ES. TI EU misija yra užkirsti kelią korupcijai, kovoti su ja bei skatinti sąžiningumą, skaidrumą ir atskaitomybę ES vidaus ir išorės politikos kryptyse, programose ir teisės aktuose.

Leidėjas: Transparency International ES biuras ir Transparency International Lietuva
Išleista: 2014 m. kovas
Maketas: Simon Fieremans, Briuselis

Buvo dedamos visos pastangos patikrinti šioje ataskaitoje pateikiamos informacijos tikslumą. Nepaisant to, Transparency International negali prisiimti atsakomybės už tai, jei ši informacija bus panaudota kitais tikslais ar kituose kontekstuose. Visa informacija buvo tikrinama iki 2014 m. vasario.

Projektas finansuojamas Europos Komisijos. Šiame leidinyje pateikiamas tiktai autoriaus požiūris, o Europos Komisija negali būti laikoma atsakinga už bet kokį šiame leidinyje pateikiamos informacijos panaudojimą.

Naudojantis Nusikalstamumo prevencijos ir kovos su nusikalstamumu programos finansine parama
Europos Komisija - Vidaus reikalų generalinis direktoratas

ĮŽANGA

ES teisės aktai turi vis daugiau įtakos mūsų gyvenimui - nuo maisto, kurį mes valgome, saugos iki finansinės sistemos stabilumo. ES teisės aktai vis labiau tampa svarbūs ir antikorupciniam judėjimui, ypač dėl to, kad ES itin prisideda prie, pavyzdžiui, viešųjų pirkimų procedūrų skaidrumo gerinimo.

Tačiau ES teisės aktų formavimo ir pritarimo procesas yra pakankamai sudėtingas ir sunkiai suprantamas netgi patyrusiems ES stebėtojams. Taip yra iš esmės dėl ES Tarybos vaidmens. ES Taryba - tai unikalus įstatymų leidžiamasis organas, susidedantis iš 28 valstybių narių atstovų. Teoriškai ji turi lygias teises su Europos Parlamentu pritariant teisės aktams, tačiau praktiškai ES Tarybos žodis yra galutinis: ji funkcionuoja kaip aukštesnieji rūmai kitose politinėse sistemose. Tarybos pozicija formuojant teisės aktus dažniausiai yra lemiama.

Dėl šios priežasties ES sprendimų priėmimo skaidrumas itin priklauso nuo Tarybos skaidrumo. Deja, lyginant su kitomis ES institucijomis, apie procesus Taryboje vis dar yra mažai informacijos. Nepaisant to, kad pastaruoju metu padėtis gerėja, informacija apie derybas tarp valstybių narių yra vis dar išimtis, o ne taisyklė. Nors informacija apie Taryboje vykstančias diskusijas yra dažnai prieinama “vietiniams” Briuselyje, visuomenė dažnai nieko nežino apie tai, koks yra jų atstovų indėlis į ES teisės aktus.

Kadangi ES tampa vis svarbesniu antikorupciniu veikėju (prisiminkime ES antikorupcijos ataskaitą), bus svarbu atitaisyti šį skaidrumo trūkumą. Ši vertinimo lentelė yra bandymas šiek tiek nušviesti šį procesą, orientuojantis į pagrindines skaidrumo antikorupcijos reformas, kurios buvo aptartos Lietuvos pirmininkavimo ES Tarybai metu. Kiekvienas pirmininkavimas turi svarbią darbotvarkę šešiems mėnesiams, todėl pirmininkavimo skaidrumas ir atskaitomybė taip pat yra svarbus didesnių procesų skaidrumo ir atsakomybės rodiklis. Pirmininkavimas taip pat suteikia galimybę įvertinti, kaip atskiros nacionalinės vyriausybės žvelgia į šį vis dar prestižinį tarptautinį vaidmenį, turėdamos galimybę nustatyti naujus standartus ir įtvirtinti valdymo reformas. Per ateinančius dvejus metus mes taip pat publikuosime Graikijos, Italijos ir Latvijos pirmininkavimo vertinimus siekdami paskatinti geriausią praktiką pirmininkaujant ES.

Lietuvos pirmininkavimo darbotvarkėje buvo aiškiai išreikštas įsipareigojimas remti Ekonominę ir pinigų sąjungą ir sugrąžinti Europą į kelią, vedantį į augimą ir darbo vietų kūrimą. Šią būtinybę atspindėjo Lietuvos pirmininkavimui nusistatyti prioritetai. Lietuvos pirmininkavimo metu buvo sėkmingai siekiama kompromisų daugelyje ekonominių ir finansinių klausimų, tačiau mūsų atliktas esminių antikorupcijos sričių pažangos vertinimas atskleidė nevienareikšmišką situaciją: Taryba

TI_LTU.indd 3 16/03/14 20:32

nesėkmingai vykdė kelių svarbių antikorupcijos sričių progresą antroje 2013 m. pusėje.

Šią situaciją lėmė Lietuvos pirmininkavimo neryžtingumas įtraukti antikorupcijos klausimus tarp svarbiausiųjų pirmininkavimo darbotvarkėje, bei valstybių narių, esančių Taryboje, politinės valios trūkumas. Visų svarbiausia yra tai, kad šis vertinimas atskleidė, jog dar daug reikia nuveikti, jei valstybės narės ES Taryboje nori iš tikrųjų kovoti su korupcija.

Carl Dolan
Direktorius
Transparency
International ES biuras

Sergejus Muravjovas
Direktorius
Transparency
International Lietuvos
skyrius

TI_LTU.indd 4 16/03/14 20:32

KAS YRA VERTINIMO LENTELĖ?

Šioje lentelėje vertinamas pirmininkavimo ES Tarybai skaidrumas ir atskaitomybė bei valstybių narių - ES Tarybos narių - kovos su korupcija patirtis. Lentelėje pateikiamas atrinktų pagrindinių antikorupcijos klausimų įgyvendinimo vertinimas pirmininkavimo metu. Vertinimas yra sisteminis ir padalintas į dvi dalis: I-asis ramstis pateikia valstybės pasiruošimo pirmininkavimui skaidrumo vertinimą; II-asis ramstis pateikia pirmininkavimo proceso vertinimą iš skaidrumo ir atskaitingumo pusės. III-ajame ramstyje vertinama, kaip pirmininkavimo metu buvo prioritetizuojami antikorupcijos klausimai ir kokią pažangą valstybės narės padarė jų atžvilgiu ES Taryboje. Vertinimo lentelė pagrįsta Transparency International ES biuro ir Transparency International Lietuvos skyriaus tyrimais bei nuolatine įvykių ES Taryboje stebėsena.
Šis vertinimas bus taikomas būsimiesiems pirmininkavimams (Graikijos, Italijos ir Latvijos) ir bus naudojamas kaip priemonė įvertinti valstybės narės patirtį ir įsipareigojimus kovojant su korupcija nacionaliniu ir ES lygmeniu.

KODĖL REIKIA PUBLIKUOTI VERTINIMO LENTELĘ?

Vyriausybės turi atsiskaityti už savo ES lygmeniu prisiimtus įsipareigojimus, ir tai yra ypač svarbu mažinant korupciją. ES Taryba atstovauja valstybėms narėms ir yra viena galingiausių institucinių veikėjų ES įstatymų leidybos trikampyje, į kurį taip pat įeina Europos Parlamentas bei Europos Komisija. Tačiau Taryba vis dar yra ta institucija, kuri yra mažiausiai prieinama pilietinei visuomenei, kas lemia, kad ES sprendimų priėmime trūksta skaidrumo. Šiame vertinime pateikiamas nepriklausomas požiūris į skaidrumo, sąžiningumo ir antikorupcijos priemones, o tai padeda siekti daugiau atskaitomybės iš vyriausybių už jų nuveiktus darbus nacionaliniu ir ES lygmeniu.

PAGRINDINIAI REZULTATAI

1 Nors Lietuva stengėsi užtikrinti, kad jos veikla būtų vieša, vis dar trūksta skaidrumo ir atskaitomybės

2 Lietuva parodė gerą pavyzdį pateikdama daug informacijos apie pirmininkavimo renginius atvirųjų duomenų formatu

3 Pateiktų duomenų apie renginius formatas parodo, kad viešasis sektorius gali teikti duomenis atviru formatu, net kai teisiškai tai nėra reglamentuojama

4 Deja, tų pačių standartų nebuvo laikomasi kalbant apie finansinę atskaitomybę. Nors Lietuva ir atskleidė bendras pirmininkavimo išlaidas, vis dar trūksta informacijos apie viešuosius pirkimus, konkrečias įsigytas prekes bei paslaugas

5 Pirmininkavimo metu prioritetai buvo skirti trims antikorupcijos klausimams: Europos lygmens politinių partijų finansavimui,

TI_LTU.indd 5 16/03/14 20:32

Europos prokuratūros įkūrimui bei Asociacijos ir prekybos sutarčių su Rytų partnerystės šalimis pasirašymui

6 Padaryta didelė pažanga teikiant pasiūlymus dėl Europos prokuratūros įkūrimo, nepaisant to, kad kelios valstybės narės išreiškė savo susirūpinimą

7 Kiti trys pagrindiniai antikorupcijos klausimai nepateko į prioritetų sąrašą: viešųjų pirkimų reformos paketas (jo tikslas - modernizuoti viešuosius pirkimus ir padaryti juos skaidresnius), įmonių atskaitingumas (kuris apėmė nuostatas, pagal kurias įmonės turėtų pateikti ataskaitas apie savo kovos su kyšininkavimu ir antikorupcijos programas) ir Kovos su pinigų plovimu direktyva (kuri leistų pilietinei visuomenei vykdyti stebėseną)

8 Įmonių atskaitingumo direktyvai trūksta griežtumo ir joje paliekama daugybė spragų, leidžiančių apeiti atskaitingumą (pvz. saugaus prieglobsčio išlyga). Be to, esminės nuostatos, pagal kurias įmonės privalėtų pateikti ataskaitas apie pagrindinę finansinę informaciją, pavyzdžiui, mokamus mokesčius toje šalyje, kurioje įmonė vykdo veiklą (atskaitingumo pagal šalis įsipareigojimai), buvo išbrauktos iš Tarybos įgaliojimų, o trišalės derybos nepradėtos. Pastarąsias nuostatas rekomendavo Europos Taryba 2013 m. gegužės mėn. po viršūnių susitikimo dėl vidaus energetikos rinkos ir kovos su mokesčių sukčiavimu bei mokesčių vengimu.

9 Bendras pažangos trūkumas tam tikrose antikorupcijos srityse gali kilti dėl įvairių priežasčių: valstybių narių pasipriešinimo *(Įmonių atskaitingumo direktyva, 4-oji kovos su pinigų plovimu direktyva)*, sudėtingų teisinių EK pasiūlymo aspektų *(Politinių partijų finansavimas)*, pažengusio įstatymų leidybos proceso *(Viešieji pirkimai)* bei vienu atveju - trečiųjų šalių atsisakymo pasirašyti sutartis, dėl kurių su ES vykdė derybas ilgus metus *(Asociacijos ir prekybos sutartys Rytų partnerystės viršūnių susitikimo metu)*

TI_LTU.indd 6 16/03/14 20:32

METODOLOGIJA

I-ajame ramstyje pateikiamas informacijos prieinamumas ir biudžeto skaidrumo vertinimas. Kiekvienas aspektas vertinamas dviem žingsniais: vienas klausimas su atsakymais taip/ne ir vienas atitinkamas nominalusis klausimas. II-ajame ramstyje vertinama, ar suinteresuotieji asmenys turėjo galimybę dalyvauti diskusijose ir kaip buvo leidžiami pinigai pirmininkavimo metu. Kiekvienas aspektas vertinamas dviem žingsniais: vienas klausimas su atsakymais taip/ne ir vienas atitinkamas nominalusis klausimas. Atsakymai suskirstyti į kategorijas šviesoforo principu:

Vertinimo procesas	**Skalės tipas**	●	●	●
1 žingsnis	Ne/taip	Ne		Taip
2 žingsnis	Žemas/ aukštas	Žemas	Neutralus	Aukštas

III-ajame ramstyje pateikiamas pagrindinių antikorupcijos klausimų vertinimas. Pagrindinių antikorupcijos klausimų, kurie yra vertinami, atrinkimas yra paremtas konkrečiais rodikliais: atrinkti klausimai yra iš tų sričių, kuriose ES turi teisinę kompetenciją vykdyti veiklą, ir jie yra atitinkame įstatymų leidybos ciklo etape. Šie klausimai yra susiję su tikslais, kurie yra nustatyti TI 2015 m. strategijoje ir apima tuos sektorius, kurie yra identifikuoti kaip patys silpniausi ir problematiškiausi kovojant su korupcija. Kiekvienas klausimas buvo vertinamas dviem aspektais: ar pirmininkavimo metu klausimui buvo suteiktas prioritetas ir kokia pažanga padaryta ES Taryboje dėl esminių antikorupcijos ar skaidrumo reformų. Atsakymai į šiuos klausimus suskirstyti į kategorijos pagal šviesoforo principą taikant šias vertinimo kategorijas:

- ● Raudona – Klausimas nebuvo pirmininkavimo prioritetu / nebuvo jokios pažangos Taryboje ir/arba neatsižvelgta į TI rekomendacijas.
- ● Geltona – Klausimui suteiktas vidutinis prioritetas pirmininkavimo metu / buvo padaryta nežymi pažanga Taryboje ir/arba dauguma TI rekomendacijų nebuvo įtrauktos į direktyvą.
- ● Žalia – lausimui buvo suteiktas aukštas prioritetas pirmininkavimo metu / Taryba padarė didelę pažangą ir/arba TI pagrindinės rekomendacijos buvo įtrauktos į priimtą tekstą.

Mūsų vertinimas paremtas viešai prieinama informacija ir dokumentais, kuriems taikomos ES taisyklės dėl prieigos prie dokumentų. Metodologija sukurta remiantis konsultacijomis su Ernst + Young Baltic.

Kadangi nuolat siekiame tobulinti savo metodologiją, komentarai yra laukiami.

TI_LTU.indd 7 16/03/14 20:32

I-ASIS RAMSTIS – PASIRUOŠIMAS PIRMININKAVIMUI

1.1 Prieiga prie informacijos / Pirmininkavimo darbotvarkės pagrindimas

1.1.1 Ar informacija apie pirmininkavimo tikslus yra viešai prieinama?

Kodėl tai yra svarbu?

Kuo anksčiau yra paviešinami preliminarūs pirmininkavimo tikslai, tuo lengviau suinteresuotoms šalims dalyvauti diskusijose apie juos.

Rezultatai:

- Preliminarūs tikslai ir pagrindiniai sektoriai buvo viešai pateikti Lietuvos Seimo interneto svetainėje 2011 m.
- Galutinai patvirtinus pirmininkavimo programą ji buvo pateikta oficialioje pirmininkavimo interneto svetainėje. Šioje interneto svetainėje pateikta darbotvarkė, renginių kalendorius, susijusios publikacijos, interviu bei straipsniai.
- Interneto svetainė pateikiama keturiomis kalbomis

1.1.2 Ar pirmininkavimo tikslai buvo suderinti su nacionalinėmis ir ES darbotvarkėmis?

Kodėl tai yra svarbu?

Dideli skirtumai tarp pirmininkavimo tikslų ir nacionalinių bei Europos darbotvarkių prioritetų galėtų reikšti, kad įvairios interesų grupės darė pernelyg didelę įtaką planavimo etapu.

Rezultatai:

- Visi pagrindiniai skaidrumo klausimai buvo suderinti su nacionaline arba ES darbotvarkėmis, išskyrus *Europos politinių partijų finansavimo* klausimą
- Jokiuose oficialiuose dokumentuose ar programose nebuvo nurodyti konkretūs tikslai, susiję su Europos politinių partijų finansavimu

TI_LTU.indd 8 16/03/14 20:32

1.2 Biudžetas ir išlaidų pagrindimas

1.2.1 Ar informacija apie pirmininkavimo biudžetą yra viešai prieinama?

Kodėl tai yra svarbu?

Viešai paskelbdama numatytą biudžetą pirmininkaujanti šalis užtikrina suplanuotų išlaidų skaidrumą ir atskaitomybę.

Rezultatai:

- Bendras pirmininkavimo biudžetas ir sąnaudų paskirstymas per metus buvo viešai pateikiamas nuo 2011 m. (pirmininkavimo biudžetas buvo tarpinstitucinio veiklos plano 2012-2014 m. dalis)
- Galutinis biudžetas buvo pateiktas internete po to, kai vyriausybė pateikė tarpinstitucinio veiklos plano pakeitimus ir 2012 m. patvirtino pirmininkavimo biudžetą
- Biudžetas viešai paskelbtas oficialioje pirmininkavimo interneto svetainėje prieš pirmininkavimo pradžią

1.2.2 Ar skaidrus yra pirmininkavimo biudžetas?

Kodėl tai yra svarbu?

Tiktai biudžetas, kuriame aiškiai ir tiksliai atskleidžiamos išlaidos, sudaro sąlygas visuomenei vykdyti jo stebėseną. Jei informacija neprieinama atvirųjų duomenų formatu, sudaromos kliūtys visuomenei reikalauti valdžios institucijų atskaitomybės bei atlikti duomenų analizę.

Rezultatai:

- Bendra numatytų išlaidų suma, skirta pirmininkavimui, buvo pateikta internete
- Informacija apie vykstančius viešuosius pirkimus buvo pateikta oficialioje interneto svetainėje
- Nebuvo galimybių gauti finansinių detalių atvirųjų duomenų formatu

TI_LTU.indd 9 16/03/14 20:32

II-ASIS RAMSTIS – PIRMININKAVIMO ATSKAITOMYBĖ

2.1 Suinteresuotųjų asmenų įtraukimas

2.1.1 Ar buvo įmanoma suinteresuotiesiems asmenims dalyvauti diskusijose?

Kodėl tai yra svarbu?

Jei pirmininkavimo metu nėra proaktyviai pateikiama vieša informacija apie pagrindinius renginius ir diskusijas, visuomenė neturi galimybių jose dalyvauti.

Rezultatai:

- Informacija apie visus renginius buvo pateikiama oficialioje interneto svetainėje ir atvirųjų duomenų formatu (html, pdf, xml)
- Daugeliu atveju visa reikalinga informacija apie renginius buvo vieša

---

2.1.2 Kiek apimantis buvo pirmininkavimo procesas?

Kodėl tai yra svarbu?

Pirmininkavimo metu turi būti dedamos pastangos užtikrinti, kad suinteresuotosios šalys galėtų įsitraukti ir dalyvauti ES pirmininkavimui skirtų renginių diskusijose.

Rezultatai:

- Daugelio renginių atveju buvo pateiktos organizacinės detalės; tai reiškia, kad techniškai suinteresuotosioms šalims buvo įmanoma raštiškai teikti pasiūlymus
- Nebuvo pateikta informacijos apie tai, ar suinteresuotosios šalys iš tikrųjų gali atvykti į renginius arba, jei buvo gauta pasiūlymų raštu, ar į juos atsižvelgta

TI_LTU.indd 10 16/03/14 20:32

2.2 ES pirmininkavimo išlaidų valdymas

2.2.1 Ar atskleista informacija apie išlaidas ir sąnaudų paskirstymą?

Kodėl tai yra svarbu?

Atskleidus faktinį pirmininkavimui skirtą biudžetą, būtų užtikrinamas pirmininkavimo finansinis skaidrumas bei sudarytos sąlygos stebėti, ar išlaidos paskirstytos ir panaudotos efektyviai

Rezultatai:

- Informacija apie bendras pirmininkavimui skirtas išlaidas, finansavimo šaltinius ir sąnaudų paskirstymą tam tikruose sektoriuose buvo prieinama internete (įskaitant ir atskirus dokumentus kiekvienam ketvirčiui)
- Finansinės ir rašytinės ataskaitos už kiekvieną 2013 m. ketvirtį buvo pateikiamos internete, dokumentuose buvo galima atlikti paiešką
- Seimo Europos reikalų komiteto ataskaitos ir papildomi finansiniai dokumentai buvo pateikiami internete

2.2.2 Ar skaidrios ir ar tinkamai atskleistos ES pirmininkavimui skirtos išlaidos?

Kodėl tai yra svarbu?

Tiktai biudžetas, kuriame aiškiai ir tiksliai atskleidžiamos išlaidos, sudaro sąlygas visuomenei vykdyti jo stebėseną. Jei informacija neprieinama atvirųjų duomenų formatu, sudaromos kliūtys visuomenei pareikalauti valdžios institucijų atskaitomybės bei atlikti duomenų analizę

Rezultatai:

- Informacija apie išlaidas pateikta bendromis sumomis arba konkrečiai tam tikroms prekių ir paslaugų grupėms
- Oficialioje interneto svetainėje teigiama, kad visos prekės ir paslaugos įsigytos viešųjų pirkimų būdu
- Ataskaitos apie sudarytas viešųjų pirkimų sutartis buvo pateiktos centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje kartu su visais kitais Lietuvoje vykdytais viešaisiais pirkimais. Nenurodyta, kurie viešieji pirkimai yra susiję su pirmininkavimu
- Nėra galimybių vienoje vietoje surasti informacijos apie visus pirmininkavimo metu atliktus pirkimus. Informacija nepateikiama atvirųjų duomenų formatu
- Lietuvos Respublikos Valstybės kontrolė parengė valstybės audito ataskaitą “Pasirengimas ES pirmininkavimui”, kurioje buvo vertinamas procesas, pateiktos rekomendacijos; ši ataskaita prieinama internete.

TI_LTU.indd 11 16/03/14 20:32

III-ASIS RAMSTIS – PAGRINDINIAI ANTIKORUPCIJOS KLAUSIMAI

Pagrindinis klausimas: politinių partijų finansavimas	**Kodėl tai yra svarbu?** Dabartinis politinių partijų finansavimo reglamentavimas Europos lygmeniu turi daugybę spragų ir pilkųjų sričių, dėl kurių rizikuojama pakirsti sistemos sąžiningumą ir atskaitomybę, ypač turint omeny ateinančius Europos rinkimus **Kokie yra pagrindinė rekomendacija?** Nepriklausomai priežiūros organizacijai turi būti aiškiai priskirtos stebėsenos ir sankcijų funkcijos, o finansinė informacija apie Europos politines partijas turi būti prieinama piliečiams patogioje naudoti duomenų bazėje, kurioje galima būtų vykdyti paiešką
Koks prioritetas buvo suteiktas politinių partijų finansavimo klausimui?	• Lietuvos užsienio reikalų viceministras,kreipdamasis į Europos Parlamento Konstitucinių reikalų komitetą 2013 m. gegužės 15 d., išreiškė ketinimą priimti *Siūlymą dėl Europos politinių partijų ir Europos politinių fondų įstatų ir finansavimo* • Ministras teigė, kad toks yra Lietuvos prioritetas ir kad visos institucijos turi aiškiai numatyti, kaip pajudinti neišspręstus klausimus
Kokią pažangą padarė Taryba?	• Tarybos bendrųjų reikalų darbo grupė surengė kelis posėdžius pasiūlymui aptarti; posėdžiai dažniau buvo rengiami spalio ir lapkričio mėnesiais • Kadangi pasiūlymas apima ir sudėtingus teisinius aspektus, Taryba nepriėmė galutinės pozicijos iki pirmininkavimo pabaigos • 2013 m. gruodžio 17 d. pirmininkaujančiai valstybei pavyko pasiekti preliminarų susitarimą, pagal kurį institucijos būtų atsakingos už partijų finansavimą, ir įkūrė nepriklausomą tarnybą, kuri bus atsakinga už politinių partijų registravimą • Taryba sutarė, kad taisyklės, kuriomis vadovaujamasi valdant politinių partijų finansus, bus supaprastintos ir pritaikytos prie konkrečios partijų situacijos ir poreikių • Šio kompromiso dalis buvo tai, kad bendra suma, skiriama iš ES biudžeto, išliks tokia pati

TI_LTU.indd 12 16/03/14 20:32

Pagrindinis klausimas: viešieji pirkimai	**Kodėl tai yra svarbu?** Nepaisant taisyklių, kurios šiuo metu yra nustatytos ES lygmeniu, su viešaisiais pirkimais susiję korupcijos skandalai ir pažeidimai vis dar dažnai pasitaiko valstybėse narėse. Tai taip pat buvo pabrėžta ES antikorupcijos ataskaitoje **Kokie yra pagrindinė rekomendacija?** Viešųjų pirkimų reforma turi numatyti stiprenę stebėseną, pranešėjų apsaugą, taip pat pateikti aiškias interesų konflikto apibrėžtis bei užtikrinti, kad dokumentai būtų viešai prieinami
Koks prioritetas buvo suteiktas viešųjų pirkimų klausimui?	• Pirmininkavimo programoje buvo numatytas viešųjų pirkimų reformos paketo priėmimas, tačiau dėl jos tolesnio įstatymų leidybos proceso etapo ši reforma nebuvo paskelbta prioritetu • Pirmininkavimo metu prioritetu buvo iškelta nesusijusi *elektroninių sąskaitų viešuosiuose pirkimuose* direktyva, kurios pasiūlymą pateikė Komisija 2013 m. birželio mėn. • Pirmininkavimo metu buvo manoma, kad elektroninių sąskaitų direktyva turi potencialo padidinti skaidrumą ir konkurencingumą viešųjų pirkimų srityje
Kokią pažangą padarė Taryba?	• Po ilgų derybų Taryba ir Europos Parlamentas pasiekė laikiną politinį susitarimą 2013 m. birželio mėn. • Nuolatinių atstovų komitetas (COREPER I), t.y. nacionaliniai ambasadoriai prie ES, patvirtino šį susitarimą 2013 m. liepos mėn. • Patvirtinus susitarimą COREPER, Taryba negalėjo imtis tolesnių veiksmų, nes užtruko susitarto teksto vertimas -> Lietuvos pirmininkavimui neliko galimybių siekti papildomų pakeitimų • Priimtas reformų paketas apima interesų konfliktų apibrėžtis, tačiau jame nėra esminių pranešėjų apsaugos nuostatų • 2013 m. gruodžio mėn. Taryba susitarė dėl bendro *Elektronių sąskaitų viešuosiuose pirkimuose direktyvos traktavimo*

TI_LTU.indd 13 16/03/14 20:32

Pagrindinis klausimas: Europos prokuratūros įkūrimas	**Kodėl tai yra svarbu?** Nepaisant to, kad kasmet prarandama milijardai eurų, tik nedaugelis sukčiavimo ir korupcijos bylų pasiekia teismus 28 ES valstybėse narėse **Kokie yra pagrindinė rekomendacija?** Europos prokuratūrai turėtų būti suteikti platūs įgaliojimai, kurie leistų kovoti su rimtais nusikaltimais ES, pavyzdžiui, tarpvalstybine korupcija ir susijusiais finansiniais nusikaltimais (pvz. sukčiavimu, pinigų plovimu ir t.t.)
Koks prioritetas suteiktas Europos prokuratūros klausimui?	• Baudžiamosios teisės srityje tai buvo vienas iš prioritetinių klausimų • Lietuvos Teisingumo ministerija pareiškė, kad nors nauji kovos su nusikalstamumu, darančiu įtaką ES finansiniams interesams, metodai yra reikalingi, reikia skirti pakankamai laiko ir diskusijoms tarp valstybių narių • Tam, kad būtų užtikrinta, jog šalia derybų bus pateikta ir išsami analizė, pirmininkavimo metu buvo suorganizuota aukšto lygio konferencija Vilniuje, kurioje įvairūs suinteresuotieji asmenys pasidalino idėjomis
Kokią pažangą padarė Taryba?	• Viešai paskelbus pasiūlymą 2013 m. liepos mėn., pirmininkaujanti valstybė iš karto pakvietė valstybes nares pateikti savo vertinimus klausimyno būdu • Koordinuojančio komiteto (CATS) diskusijų metu greitai paaiškėjo, kad kai kurios delegacijos jaučia susirūpinimą dėl Europos prokuratūros struktūros ir kompetencijos • Pasiūlymas buvo pateiktas Teisingumo ir Vidaus reikalų (JHA) Taryboje 2013 m. spalio mėn. • Tarybos Bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose (COPEN) darbo grupės posėdžių metu buvo išnagrinėtas kiekvienas pasiūlymo straipsnis • Pirmininkaujanti valstybė vadovavo diskusijoms pateikdama diskusijų dokumentą, skirtą ginčytiniems klausimams • Nacionaliniai parlamentai išreiškė papildomų susirūpinimų dėl pasiūlymo ir tai buvo iš karto svarstoma Komisijoje (geltonosios kortelės procedūra) • Komisija atmetė valstybių narių išreikštus susirūpinimus • Savo rekomendacijose kitai pirmininkaujančiai valstybei Lietuva pabrėžė, kad Europos prokuratūros įkūrimo klausimas turėtų būti toliau svarstomas • Taryba taip pat užbaigė derybas dėl daugelio susijusių baudžiamosios teisės bylų (detalės pateiktos priede)

TI_LTU.indd 14 16/03/14 20:32

Pagrindinis klausimas: Asociacijos ir prekybos sutartys	**Kodėl tai yra svarbu?** Europos kaimynystės politikos (ENP) sutartyse nenumatyti konkretūs antikorupcijos tikslai ir pilietinės visuomenės įsitraukimas; tai pakerta vietines antikorupcijos organizacijas bei apriboja piliečių galimybes priversti savo vyriausybes būti atskatingomis **Kokie yra pagrindinė rekomendacija?** Derybos dėl Asociacijos sutarčių turėtų būti skaidresnės ir ENP sutartys turi apimti konkrečius antikorupcijos tikslus
Koks prioritetas buvo suteiktas Rytų partnerystės klausimui?	• Tai buvo pats pagrindinis Lietuvos pirmininkavimo prioritetas, kurio tikslas - sukurti “atvirą Europą, skatinančią demokratines vertybes ir prisidedančią prie saugios kaimynystės” • Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė rėmė Trečiąjį Rytų partnerystės viršūnių susitikimą, kuris įvyko Vilniuje 2013 m. lapkričio mėn., savo sveikinimo kalboje Europos Parlamente teigdama, kad tai yra “galimybių viršūnių susitikimas tiek ES, tiek jos kaimynėms” • Lietuvos pirminikavimo metu buvo skirta pakankamai daug dėmesio ir išteklių Rytų partnerystei bei suorganizuota daugybė susirinkimų, seminarų, jaunimo forumų, pilietinės visuomenės forumų ir konferencijų Vilniuje, Liuksemburge ir Moldovoje dėl Trečiojo Rytų partnerystės viršūnių susitikimo
Kokią pažangą padarė Taryba?	• Rytų partnerystės viršūnių susitikimo tikslas buvo parafuoti ir pasirašyti asociacijos sutartis su Armėnija, Gruzija, Moldova ir Ukraina • Nors Gruzija ir Moldova parafavo asociacijos sutartis viršūnių susitikimo metu, ES nepavyko parafuoti sutarties su Armėnija bei pasirašyti sutarties su Ukraina • Pirmininkavimo metu buvo suorganizuotas bendras Teisingumo bei Vidaus reikalų ministerijų susitikimas, kuris bus organizuojamas reguliariai tam, kad būtų galima stebėti reformas ir teikti politines gaires • Į bendrą viršūnių susitikimo deklaraciją įtrauktas įsipareigojimas stiprinti daugiašalį bendradarbiavimą kovojant su korupcija; deklaracijoje teigiama, kad antikorupcija ir gerasis valdymas Rytų partnerystės šalyse yra svarbus ES darbotvarkės prioritetas • Savo išvadose Taryba remia tolesnes antikorupcijos reformas ir aiškiai teigia, kad yra realus poreikis imtis veiksmų šioje srityje

TI_LTU.indd 15 16/03/14 20:32

Pagrindinis klausimas: kova su pinigų plovimu	**Kodėl tai yra svarbu?** Pinigų plovimas leidžia korumpuotiems ir nusikalstamo pasaulio asmenims legalizuoti nelegalias lėšas, iškraipo ekonomiką ir yra pagrindinė stabilios ES vidaus rinkos kliūtis **Kokie yra pagrindinė rekomendacija?** Valstybės narės turėtų sukurti viešuosius registrus, kuriuose būtų pateikiama informacija apie tai, kas iš tikrųjų valdo ir gauna naudą iš įmonių "priedangos" ir kitų neaiškių teisinių struktūrų, kaip, pavyzdžiui, trestai ir fondai; tokie registrai padėtų visuomenei vykdyti stebėseną
Koks prioritetas buvo suteiktas 4-ajai kovos su pinigų plovimu direktyvai (AMLD)?	• Nepaisant to, kad ankstesnėse savo išvadose Taryba teigė, kad 4-oji kovos su pinigų plovimu direktyva turėtų būti priimta iki 2013 m. pabaigos, šiam klausimui suteiktas žemas prioritetas pirmininkavimo metu • Kovos su pinigų plovimu klausimas buvo įtrauktas į preliminarią Ekonomikos ir finansų reikalų (ECOFIN) Tarybos darbotvarkę spalio 15 d., tačiau vėliau iš galutinės darbotvarkės išbrauktas • Kovos su pinigų plovimu direktyva neįtraukta į ECOFIN Tarybos lapkričio 15 d. darbotvarkę, bet vėliau šis klausimas Prancūzijos, Italijos ir Vokietijos reikalavimu buvo įtrauktas į darbotvarkę • Pirmininkavimo metu nesuorganizuotas nė vienas aukšto lygio renginys šiam klausimui
Kokią pažangą padarė Taryba?	• Kompromisiniame tekste, sudarytame pirmininkavimo metu rugpjūčio 30 d., nėra kalbama apie viešąjį įmonių, gaunančių naudą, registrą • 2013 m. lapkričio 4 d. pirmininkaujanti valstybė informavo Nuolatinių atstovų komitetą, kad, nepaisant aštuonių posėdžių, Finansinių paslaugų darbo grupė nesugebėjo išnagrinėti neišspręstų klausimų • Prancūzijai pateikus Tarybai dokumentą su nurodytomis problemomis, šis klausimas įtrauktas į Ekonominių ir finansų reikalų (ECOFIN) Tarybos darbotvarkę 2013 m. lapkričio 15 d. • Posėdžio metu lapkričio mėn. ECOFIN padarė vykdomų darbų apskaitą, tačiau valstybių narių nuomonės stipriai išsiskyrė ir ECOFIN nepavyko susitarti dėl bendros pozicijos • Viešojo įmonių, gaunančių naudą, registo sukūrimas išlieka pagrindiniu neišspręstu klausimu

TI_LTU.indd 16 16/03/14 20:32

Pagrindinis klausimas: Įmonių atskaitingumas	**Kodėl tai yra svarbu?** Piliečiai turi gauti adekvačią informaciją, kad galėtų įvertinti įmones, vykdančias veiklą jų teritorijoje, įskaitant ir finansinę informaciją. Jei nebus pateikiamos ataskaitos pagal šalis, vietos visuomenė nežinos, kokį pelną atneša įmonei jos vykdoma toje teritorijoje veikla ir kokius susitarimus jų valdžia galimai sudarė su tarptautinėmis kompanijomis **Kokie yra pagrindinė rekomendacija?** Pagal direktyvą visos didelės savo veiklą ES vykdančios įmonės turėtų (i) atskleisti informaciją apie savo kovos su kyšininkavimu ir antikorupcijos programas ir (ii) atskleisti detalią informaciją apie pajamas, pardavimus, pelnus, sumokėtus mokesčius, aukas politinėms partijoms bei visuomenei kiekvienoje pasaulio šalyje, kurioje vykdo veiklą
Koks prioritetas suteiktas įmonių atskaitingumo klausimui?	• Nepaisant ankstesnių Europos Tarybos išvadų, kuriose teigiama, kad reikia greitos pažangos dėl šio pasiūlymo, šis klausimas nebuvo prioritetizuojamas Lietuvos pirmininkavimo metu • Nors šis pasiūlymas buvo įtrauktas į pirmininkavimo darbotvarkę, Lietuvos valdžios atstovai neparodė didelio entuziazmo šiuo klausimu • Pirmininkavimo programoje teigiama, kad Lietuva “pradės diskusijas Taryboje” • Lietuvos ūkio ministras pakartojo ketinimą pradėti diskusijas Tarybos darbo grupėse savo kreipimęsi į Vidaus rinkos ir vartotojų apsaugos komitetą Europos Parlamente 2013 m. liepos 9 d. • Tolesnės paramos ministerijos lygmeniu šiam klausimui nebuvo suteikta, o pirmininkavimo metu nebuvo suorganizuotas nė vienas aukšto lygio renginys, skirtas šiam pasiūlymui

TI_LTU.indd 17 16/03/14 20:32

Pagrindinis klausimas: įmonių atskaitingumas (tęsinys) Kokią pažangą padarė Taryba?	• Įmonių teisės akto darbo grupė nagrinėjo šį pasiūlymą penkis kartus • Pirmininkavimo metu parengtas kompromisinis tekstas atspindėjo keleto valstybių narių grupės norą susilpninti šį pasiūlymą: kontrolės ir sankcijų trūkumas reiškia, kad net jei įmonės pateikia klaidinančią informaciją, jų direktoriai už tai neatsako (saugaus prieglobsčio išlyga) • Galingų verslo lobistų dėka parama šiam pasiūlymui toliau silpnėjo • 2013 m. gruodžio mėn. valstybės narės susitiko Taryboje pareikšti savo galutines pozicijas • Kritinės apžvalgos punktas, pagal kurį įmonės turėtų pateikti ataskaitas pagal šalis, nebuvo įtrauktas į Tarybos įgaliojimus, o trišalės derybos nepradėtos • Susilpnintas pasiūlymas stipriai sumažina įmonių, kurios privalėtų teikti ataskaitas, skaičių, jam trūksta tvirtų įmonių atskaitingumo nuostatų, neužsimenama apie ataskaitų pagal šalis teikimą • Šis klausimas buvo greitai nagrinėjamas, tačiau turinio sąskaita

TI_LTU.indd 18 16/03/14 20:32

TI_LTU.indd 19 16/03/14 20:32

Transparency International
EU Liaison Office
Rue Breydel 40
1040 Brussels
BELGIUM
Tel: +32 (0)2 23 58 621

brussels@transparency.org
http://www.transparencyinternational.eu
www.facebook.com/pages/Transparency-International-EU/125166944231729
twitter.com/ti_eu